

UiO • Det juridiske fakultet

Overprøving og kontroll i miljøforvaltningen

Nikolai K. Winge
Førsteamanuensis i forvaltningsrett,

Hvem har ansvaret?

- Grunnloven § 112:

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Hvem har ansvaret?

- **Stortinget** som lovgivende myndighet:
 - Må vedta lover som kan sikre bærekraftig miljøforvaltning
 - Må gi forvaltningen både rett og plikt til å ivareta miljøinteresser.
- Er dagens lover egnet til å ivareta miljøet?
 - Dagens lover inneholder en rekke bestemmelser som gir mulighet til å ivareta miljøinteresser, men;
 - Utpreget fullmaktslovgivning.
 - Miljøhensyn må alltid avveies mot andre interesser.
 - Avhengig av politisk vilje.

Hypotese: Dagens rettsregler gir muligheter for en god nok miljøforvaltningen, men sikrer ikke at dette blir fulgt opp i praksis

Hvem har ansvaret?

- **Regjeringen** og forvaltningen som utøvende myndighet:
 - Må utøve politikk og anvende lovene i tråd med en bærekraftig miljøforvaltning.
 - I praksis legges det ofte størst vekt på kortsiktige, økonomisk lønnsomme og populistiske resultater.
 - Miljøhensynet taper den politiske kampen mot andre interesser.

Spørsmål vi bør stille

- Er det behov for et særskilt kontroll- og overprøvingsorgan i miljøforvaltningen?
- Hva finnes av kontroll- og overprøvingsmuligheter i dag?
- Hva kan kontrolleres/overprøves?
- Hvor nøytral er kontrollen/overprøvingen?
- Hvor tilgjengelig er kontrollen/overprøvingen?

Forvaltningens egen kontroll/overprøving

- Innsigelse, klage, omgjøring og forvaltningsrevisjon.
- Muligheter:
 - Gir mulighet til å få prøvd en avgjørelse på ny.
 - Kan overprøve både politikk og juss.
 - Overprøvingen skjer på et høyere nivå i forvaltningshierarkiet.
 - Tilgjengelig og gratis.
- Begrensninger:
 - Å kontrollere «seg selv» svekker kontrollens troverdighet.
 - Politisk innflytelse i kontrollen.
 - Miljømyndighetene er i stor grad politisk forpliktet til å godkjenne miljøskadelige tiltak.

Domstolene

- Borgerne og interesseorganisasjoner kan bringe et forvaltningsvedtak inn for kontroll hos domstolene.
- Muligheter:
 - Objektiv og politisk nøytral overprøving.
- Begrensninger:
 - Er avhengig at noen går til søksmål.
 - Meget kostbart.
 - Behandler kun den aktuelle saken.
 - Prøver kun legaliteten.
 - Er ofte tilbakeholdne med å overprøve forvaltningens skjønn.

Sivilombudsmannen

- Kontrollen utføres som regel på grunnlag av klager fra borgerne, men kan også ta opp saker av eget tiltak.
- Muligheter:
 - Objektiv og nøytral overprøving.
 - Gratis.
- Begrensninger:
 - Prøver kun legaliteten.
 - Ikke rettslig bindende.

Riksrevisjonen

- Riksrevisjonen kontrollerer at fellesskapets midler og verdier blir brukt og forvaltet slik Stortinget har bestemt.
- Forvaltningsrevisjon, bl.a. innenfor areal- og ressursforvaltningen, er et sentralt kontrollområde.
- Muligheter:
 - Uavhengig og objektiv kontroll.
 - Tar for seg hele forvaltningsområder.
- Begrensninger:
 - Ikke juridisk (eller politisk) bindende.
 - Problemfokuset fremfor løsningsorientert.

Internasjonale kontrollorganer

- I takt med flere internasjonale forpliktelser øker omfanget av internasjonale kontrollorganer.
- Domstoler, overvåkningsorganer, råd mv.
- Muligheter:
 - Objektiv kontroll
 - Et ris bak speilet
- Begrensinger:
 - Dette tar meget lang tid.
 - Sjelden at lover og enkeltsaker blir kontrollert.
 - Svekker nærhetsprinsippet og Norges suverenitet.

Et utblikk

- Mark- og miljødomstolen og Mark- og miljøoverdomstolen.
 - En uavhengig og nøytral overprøvingsinstans i svensk forvaltningsrett.
 - En hybrid mellom en domstol og et forvaltningsorgan.
 - Gir tillatelser til miljøskadelig virksomhet og kan avsi dommer i saker angående miljøspørsmål.
 - Prøver både juss og politikk.
 - Prøver flere 1000 miljøraker i året.

109 - Inkomna och avgjorda mål (MMD, PMD)

Källa: Vera, Rapportnr: 109

Uttaget: 2017-09-27 13.13.33

Rapporten visar antal inkomna och avgjorda mål på mark- och miljödomstol.

Vald domstol: Svea hovrätt

Vald målkategori: Miljömål, Fastighetsmål, PBL-mål

Vald tidsperiod: 2015, 2016

		2015		2016	
		Antal inkomna mål	Antal avgjorda mål	Antal inkomna mål	Antal avgjorda mål
Domstol	Målkategori				
Svea hovrätt	Miljömål	914	840	872	902
	Fastighetsmål	319	348	272	294
	PBL-mål	902	878	820	793
	Summa:	2 135	2 066	1 964	1 989
Summa:		2 135	2 066	1 964	1 989

109 - Inkomna och avgjorda mål (MMD, PMD)

Källa: Vera, Rapportnr: 109

Uttaget: 2017-09-27 13.14.33

Rapporten visar antal inkomna och avgjorda mål på mark- och miljödomstol.

Vald domstol: Nacka tingsrätt, Umeå tingsrätt, Vänersborgs tingsrätt, Växjö tingsrätt, Östersunds tingsrätt

Vald målkategori: Miljömål, Fastighetsmål, PBL-mål

Vald tidsperiod: 2015, 2016

		2015		2016	
		Antal inkomna mål	Antal avgjorda mål	Antal inkomna mål	Antal avgjorda mål
Domstol	Målkategori				
<u>Nacka tingsrätt</u>	<u>Fastighetsmål</u>	406	469	383	407
	<u>Miljömål</u>	716	754	962	930
	<u>PBL-mål</u>	678	738	791	729
	Summa:	1 800	1 961	2 136	2 066
<u>Umeå tingsrätt</u>	<u>Fastighetsmål</u>	116	103	132	105
	<u>Miljömål</u>	200	174	217	215
	<u>PBL-mål</u>	85	102	87	73
	Summa:	401	379	436	393
<u>Vänersborgs tingsrätt</u>	<u>Fastighetsmål</u>	278	293	246	271
	<u>Miljömål</u>	652	672	799	718
	<u>PBL-mål</u>	531	584	651	543
	Summa:	1 461	1 549	1 696	1 532
<u>Växjö tingsrätt</u>	<u>Fastighetsmål</u>	261	239	259	228
	<u>Miljömål</u>	878	808	1 104	1 177
	<u>PBL-mål</u>	580	567	730	644
	Summa:	1 719	1 614	2 093	2 049
<u>Östersunds tingsrätt</u>	<u>Fastighetsmål</u>	124	124	105	126
	<u>Miljömål</u>	191	188	314	284
	<u>PBL-mål</u>	80	87	116	117
	Summa:	395	399	535	527
Summa:		5 776	5 902	6 896	6 567

Et utblikk

- Miljø- og Fødevarerklagenævnet
 - Et uavhengig og nøytralt klageorgan i saker som angår miljøspørsmål.
 - Satt sammen av jurister og personer med særlig naturfaglig kompetanse.
 - Prøver både juss og politikk.
 - Prøver over 1000 [forvaltningsvedtak](#) i året.

Opptakt til debatt

- I Norge mangler vi et effektivt kontroll- og overprøvingsorgan i miljøforvaltningen.
- Hvilke muligheter har vi?
 - Miljødomstoler?
 - Miljøklagenemd?
 - Miljøombud?
- Hvem skal sitte i et slikt organ?
- Skal et slikt organ erstatte eller komme i tillegg til det system vi har i dag?
- Skal et slikt organ overprøve både politikk og juss?